

Djelo Wendy Bracewell, može se na kraju zaključiti, predstavlja domaćoj znanstvenoj javnosti, nema sumnje, dovoljno inspirativan poticaj i za njegovo vrednovanje i za daljnju inovativnost u promišljanju uskočke sastavnice hrvatske povijesti a, sudeći po zanimljivosti teme, ono će naći svoje mjesto i u spektru interesa najšireg hrvatskog čitateljstva.

Željko HOLJEVAC

ZOV DALMACIJE

(Krešimir ČVRLJAK, *Duh, um i zov Dalmacije*, Šibenik-Skradin, 1996, Ogranak MH u Šibeniku-Ogranak MH u Skradinu, str. 307)

Poslije knjige *Znameniti putnici u Skradinu i na Krki* autor nam podaruje novu pod naslovom *Duh, um i zov Dalmacije*, uz skrb Ogranaka MH u Šibeniku i Skradinu. U njoj autor preko biografija nekih polihistora, filozofa, kulturnih pisaca, putopisaca i prirodoslovaca nastoji ponovo otkriti čitatelju prilike svoga zavičaja (Skradina). Naime, on nastoji od zaborava otrgnuti neke zaslužne osobe vezane na neki način za Skradin, predočujući nam njihove životopise, poznanstva i veze. Time zapravo posvjedočuje duhovne veze jadranske Hrvatske s njenim ostalim kulturnim središtima.

Najprije predstavlja tršćanskoga humanista Raffaela Zovenzonija (1434.-1485.) koji je neko doba djelovao u Šibeniku. Pri tomu nas upoznaje s njegovim, što je za nas najznačajnije, svezama s Jurjem Šižgorićem i njihovom duhovnom pobratimstvu. Jednako tako je značajno znati da je pjesnik Zovenzoni, jamačno, bio učiteljem u nekakvoj školi u Šibeniku, kakva je postojala ondje i prije. Autor potanko prati kulturna zbivanja u tom gradu, što u neku ruku predstavlja humanističke sveze Šibenika i Istre. Nastavlja pričati o humanistu, polihistoru i filozofu Ivanu Polikarpu Severitanu Barbuli Šibenčaninu (147_?), razmatrajući njegov komentar distiha o moralu, inače pogrešno pripisanih Seneki. Podrobno raščlanjuje Barbulin komentar i zaključuje da oni zapravo pripadaju Dioniziju Katonu. Jednako uvelike upotpunjuje naše spoznaje o tom šibenskom humanistu i filozofu. Sljedeći prilog posvećen je padovanskom humanistu Paladiju Foscu (1493.-1520.) koji je obnašao razna zanimanja, a nama je zanimljiv stoga što je boravio i radio u Dalmaciji: učiteljevao u Zadru, putovao duž naše obale, posjetio neke gradove i o tome ostavio iscrpno povijesno-putopisno djelo (*De situ orae Illyrici*), sve na temelju vlastitih zapažanja. Stoga je ono to važnije za nas, jer ga je pisao jedan od onih rijetkih koji je Dalmaciju donekle približio Europi.

U prilogu "Privid stvarnosti ili stvarnost privida u Zoranićevu putovanju" autor raspravlja o tome jesu li njegove *Planine* plod prividnog putovanja i stvarnih zapisa, te zaključuje da je ono bilo doista privid, maštovit putopis, u kojem je bilo mjesta za Skradin i Krku. Peto poglavlje posvećeno je skradinskom humanistu Ivanu Pridojeviću i njegovu odnosu spram Trogiru. Postavivši tezu o sličnosti sudbinâ Skradina i Trogira autor nastoji objasniti povezanost Pridojevića sa znamenitim Trogiranima, kojih životi i djelatnost zaslužuju

slavu i hvalu. To mu je onda priskrbilo dostojno mjesto među hrvatskim latinistima i humanistima onoga doba. Autora su zagolicali život i djelo Rovinjanina, franjevca Pavla Pelizzera (1600.-1691.), o kome se dosad znalo malo. U žarištu autorova interesa je njegova *Memorija*, zapravo putopisni zapis. Naime, on je po nalogu svoga Reda proputovao (1640.) Dalmaciju i Bosnu kako bi smirio unutrašnje stanje u bosanskoj redodržavi. Za nas je njegova *Memorija* značajna poradi toga što je u njoj ostavio traga o svojim dojmovima o dijelu dalmatinske obale, napose one oko Šibenika i Skradina. Zanimljivo je da je Pelizzer na Skradinskom buku vidio osam vodenica. Sedmo poglavlje je posvećeno Riječaninu Josipu Vincentu Hostu i njegovom botaničkom itineraru po Istri i Dalmaciji 1801/1802. Poslije potankog životopisa i djelovanja autor upozorava, što je najznačajnije, na Hostov opis plovidbe i ribanja od Šibenika do Skradina, njegov popis pribranog bilja na Skradinskom buku i drugdje, čime se poslije, pored ostalih, okoristio Šibenčanin R. Visiani. Zadnji prilog posvećen je Ivanu Kukuljeviću-Sakcinskom, zapravo njegovu odnosu spram Skradina. Naime, Kukuljević je neumorno putovao po hrvatskom jugu, dakako iz znanstvenih pobuda, tragajući za vrelima i ljepotama "prošlog života svoga naroda". Nama je zanimljiv stoga što je u svojim *Putnim uspomnama* ostavio opis Skradina i susjednog mu buka na Krki. Ništa manje značajni nisu ni njegovi prilozi za povijest Skradina, dakako izvan PU, kao i njegovi susreti s nekim čuvenim Skradinjanima. Sve je to učinilo Kukuljevića zaslužnim za promidžbu šibensko-skradinske kulturne baštine.

I u ovoj se knjizi autor iskazao gorljivim zaljubljenikom užeg zavičaja. Živim, osebnim hrvatskim jezikom čitatelju dočarava još jedanput ono što su drugi vidjeli u njegovu kraju. Stoga je ovo odlično štivo, zapravo građa za zavičajnu povijest Skradina. Za to mu pripada posebna pohvala. Nadamo se da će drugi slijediti i nastaviti njegov primjer na sličnom poslu.

Šime PERIČIĆ

KRŠĆANSTVO NA HRVATSKOM PROSTORU

To je ponovljeni naslov preradenog i dopunjenog izdanja knjige akademika Franje Šanjeka, koju je 1996. izdala Kršćanska sadašnjost u Zagrebu. Podnaslov *Pregled religiozne povijesti Hrvata (7.-20. st.)* također je ponovljen u ovom djelu čiji je sadržaj pisan enciklopedijskim stilom u obliku priručnika na 613 stranica. Takav je priručnik u Hrvatskoj rijetkost.

Navedena je bibliografska jedinica podijeljena na nekoliko tematskih i sustavnih cjelina, koje objedinjene prikazuju povijest Crkve u Hrvata. U prvom je redu "Crkva u Hrvata u ranom srednjem vijeku (7.-11. st.)". Iza toga logički i kronološki slijedi "Crkva u Hrvata u kasnom srednjem vijeku (12.-15. st.)". Na trećem je mjestu cjelina "Na braniku nacije i vjere (16.-17. st.)". Potom slijedi "Crkva, prosvjetiteljstvo i narodni preporod u Hrvata (18.-19. st.)" i "Prostor za susret i dijalog (20. st.)". Na posljetku je potpuno novi dodatak, u